כו: אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

ולא מורידין. ופ"ה הא דאמרינן במסכת סופרים (פט"ו) כשר שבכנעניים הרוג וי"ל דבירושלמי דקדושין מפרש דהיינו בשעת מלחמה ומביא לראיה מויקח שם מאות רכב בחור ומהיכן היו מהיכא את דבר ה' ואע"פ שאתם כנעניים עובדי כוכבים ומזלות הם ועובדין על שבע מצות מכל מקום אין מורידין דבריהם בקרא להתירא דאמרי' והיה לך למס ועבדוך (דברים כ):

אני שונה לכל אבידת אחיך לרבות המומר. תימה מאי פריך דלמא לעולם אימא לך דמורידין ואפילו הכי מסיפין לו אבידתו דהא במסור לגויים אף על פי שממונו אסור לאבד ביד משום דלמא נפיק מיניה כרא מעליא דאמרי כשר רשע ולדיק ילבש ואפ"ה היו מורידין וי"ל דשאני הכא דמהתם קרא דמרבינן השבת אבידתו ילפינן השבת גוף ביראל והשבתו לרבות אבידת גופו וכמו דאמרי ישראל איתרבי (ד) לכולהו בין לממונו בין לגופו ואפילו להעלותו לריך ולפדותו כדמשמע פרק הסולה (גיטין דף מז.) דבעי רבי אמי למיפרקיה אם היה מומר לתיאבון אלא לפי שהיה מומר להכעיס קאמר לא שבקינן לי למפרקינך וגם הלוותו ברבית אסור כדמשמע בפרק איזהו נשך (ב"מ דף סב.) אהדר ליה דאמי בהדך ומומר לתיאבון אתה מצווה להחיותו ומיהו מומרים של זמניהם (ה) להכעיס הן דשבקי התירא ואכלי איסורא ומטמעי בין העובדי כוכבים וכל להכעיס אי אתה מצווה להחיותו כדמשמע מהתם דגיטין (דף מז.) דלא מחייב למפרקיה ומומר (ה) ליקח מהם רבית ואע"פ שאסור ליתן לה רבית משום לא תשיך ומשום לפני עור והוי ליה למימר כל היכא דקרינא ביה לא תשיך קרי ביה לא תשוך מ"מ כיון דאין אתה מצווה להחיותו אינך מצווה להלוותו בלא רבית דלא קרינא ביה וחי אחיך עמך ואמרינן (ה) בירושלמי דמכילתין כותאי דקסרי מותר להלוותן ברבית והא דאמרינן (ה) עובדיה לוה מיהודים בן אחאב ברבית כדי לפרנס הנביאים אף על גב דיהודים ישראל מומר הוה ואסור ליתן לו רבית שאני התם לפיקות נפש הוה ומצוה אבל מסור מיגרע גרע מיניה ובכל מקום שונה מסור אבל אבדה ושמא מאן דאית ליה (ה) ממון מסור אסור לאבדו ביד אית ליה ממי דמשיבין אבידתו ומטעמא דיכין רשע ולדיק ילבש: **סמי** מבאן מומר. נראה דדוקא לגבי הורדה לבור מסמי ר' יוחנן מומר מלמתניה בהני מינים אבל לדברים אחרים מצינו בכמה מקומות שונה מינים ומומרים יחד בפ"ק דבאם הסנה (דף ח.) המינים והמומרים והמסורות יורדין לגייהנם ובפרק הסולה (גיטין דף מה:) ס"ת שאבדו מין ומומר ומסור וכו': **וחד** אמר להכעיס נמי מומר. תימה מדתני בפ"ב דהוריות (דף יא.) אבל אבל הרי זה מומר ואיזהו מומר אוכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים וכו' ורמשים ונביי תלמודא מאי קאמר ומסיק ה"ק אבל אבל לתיאבון הרי זה מומר להכעיס הרי זה מין ואיזהו מומר שאמנו מין פי' דמתאב לא ידעינן דשמא אכלו לתיאבון משום שהוא טוב לאכול ומע"ה קאמר זה האוכל נבילות וטרפות פי' נבלה שמתה מחמת מולי וטרפה שנשברה מפרקתה שמתה והוכלת ואינה לראיה נאכילה ואם כן לא אכל אלא להכעיס אבל לא מייריי (ה) בשנשחטה בסכין דלא הוי קרוי מין בשמתה דשמא אכלה לתיאבון שהיא טובה לאכול ובשלמא לרבי יוחנן ניחא דקאמר דמומר אוכל נבלות להכעיס מין הוא אלא למ"ד מומר מאי איכא למימר (ו) הרי זה אוכל נבלות שקצים ורמשים וי"ל דמאן דאית ליה הכא דהוי מומר מפ' לבריתיה הכי אכל אבל הרי זה מומר שאמנו לתיאבון שטוב הוא לאכול ומכריזין על אבידתו ואין מורידין ואיזהו מומר שאמנו להכעיס ואין מכריזין על אבידתו וגם הי' (ה) מורידין אותו לבור אוכל נבלות וטרפות דמאיסי דומיא דשקצים ורמשים: **איזהו** מין זה העובד אלילי כוכבים. הכא משמע דישראל מומר לעבודת כוכבים נקרא מין ותניא בפ"ק דחולין (דף יג.) שחיטת מין לעבודת כוכבים פסול פת כותי וכו' וקשה דבפ"ק דחולין (שם:) אמרינן אין מינין בעובדי כוכבים (ד) ובעי למאי הלכתא לשחיטה ריין נסך דשמא שחיטת מין דישראל אסורה דעובדי כוכבים מינעיא ומאי קושיא הא אשמעינא ישראל עובד עבודת כוכבים ממור מעובד כוכבים דאילו ישראל מומר לעבודת כוכבים הרי זה מין ולכ"ע משמע הכא דמורידין ועובדי כוכבים אע"פ שכולם עובדי עבודת כוכבים אין מורידין ואף לענין שחיטה כיון דהוי מין תניא התם שחיטת מין לעבודת כוכבים ואילו עובד כוכבים לא אשמעינא דאמר שם מתשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר י"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהוא לדוק ביותר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ודאיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף לט.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורבש"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בארוכה ואע"פ שהשוחט חייב מיתה כדאמר פרק אלו נבלות (פנהדרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל גברא בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתמה להר דהר מומר ועובדו בסייף אלמא אף בעובד עבודת כוכבים אין שחיטתו נאסרת בשתים: **הרתם** בעי למיטעם בעמא דאיטורא. תימה מאי שנא אוכל פרעוש או יתוש מאוכל שקצים ורמשים דהוא אין אף בשמתה בנבילתה דהוריות (דף יא.) שהבאתי לעיל י"ל דהכא מיירי במפרש בהדיא דלבך הוא עוסק מ"מ התם קתני אוכל שקצים ורמשים דמשמע הרבה בזה אחר זה דמקמייתא טעם טעמא אבל הכא קתני פרעוש אחד או יתוש אחד: **דלא** תיחות היותא עילויה. משמע דאמר הכי לאשתמוטי כי היכי דלא תהוי איגה ותימה מאי איכא שייכא הכא הא (אין) מורידין ואפילו לכתחלה י"ל דמורידין היינו כשידינו תקיפה בזה"ב (ה) אבל לא מעלין אף (ו) אין ידינו תקיפה היכא דאית ליה לאשתמוטי ומעיקרא הכי פריך השתא אחותי מתתינן אסוקי מיבעי לי אסוקי תקיפה אינה שיוכל לאשתמוטי ולילך לו:

לאפוקי לשם מורנא דלא. כפ"ה דאסור לרפאות בתנם אבל בשכר שרי משום איבה ולאיה (ה) בפרק מי שאחזו (גיטין דף ע.) דרב שימי בר אשי עבדא ליה להוא עובד כוכבים לדבר אחר ואיתסי אלמא שרי לרפאות עובד כוכבים אלא ולאי בשכר הוה ועוד י"ל דהתם נמי בתנם הוה ולהתחכם ברפואות יכול להיות מותר וכן משמע מפני שלא היה נקי ברפואות עשה כן (ו):

ברופא

ולא מורידין אבל המינין והמסורות (ה) והמומרים (ו) היו מורידין ולא מעלין א"ל אני שונה לכל אבידת אחיך לרבות את המומר ואת אמרת היו מורידין סמי מכאן מומר ולישני ליה כאן במומר אוכל נבילות לתיאבון כאן במומר אוכל נבילות להכעיס קסבר אוכל נבילות להכעיס מין הוא איתמר מומר פליגי (ה) רב אחא ורבינא חד אמר לתיאבון מומר להכעיס מין הוי וחד אמר אפילו להכעיס נמי מומר אלא איזהו מין זה העובד אלילי כוכבים מיתיבי אכל פרעוש אחד או יתוש אחד הרי זה מומר והא הכא דלהכעיס הוא וקתני מומר התם בעי למיטעם טעמא דאיסורא אמר מר (ו) היו מורידין אבל לא מעלין השתא אחותי מחתינן אסוקי מיבעי אמר רב יוסף בר חמא אמר רב ששת לא נצרכא שאם היתה מעלה בבור מגררה דנקיט ליה עילא ואמר לא תיחות חיותא עלויה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו לא נצרכא שאם היתה אבן על פי (ה) הבאר מכסה אמר לעבורי חיותא עילויה רבינא אמר שאם היה סולם מסלקו אמר בעינא לאחותי ברי מאיגרא ת"ר (ו) ישראל מל את העובד כוכבים לשום גר לאפוקי לשום מורנא דלא (ו) ועובד כוכבים לא ימול ישראל מפני שחשודין על שפיכות דמים דברי רבי מאיר וחכמים אומרים עובד כוכבים מל את ישראל בזמן שאחרים עומדין על גבו אבל בינו לבינו לא ורבי מאיר אומר אפילו אחרים עומדים על גבו נמי לא דזימנין דמצלי ליה סכינא ומשוי ליה כרות שפכה וסבר ר"מ עובד כוכבים לא ורמינהו (ו) עיר שאין בה רופא ישראל ויש בה רופא כותי (ה) ורופא עובד כוכבים ימול עובד כוכבים ואל ימול כותי דברי ר"מ רבי יהודה אומר ימול כותי ואל ימול עובד כוכבים איפוך ר"מ אומר ימול כותי ולא עובד כוכבים ר' יהודה אומר עובד כוכבים ולא כותי וסבר ר' יהודה עובד כוכבים שפיר דמי והתניא ר' יהודה אומר מנין למילה בעובד כוכבים שהיא פסולה שנא' (ו) ואתה את בריתי תשמור אלא לעולם לא תיפוך והכא במאי עסקינן

ברופא

מינין. כומרין לעבודת כוכבים בין עובדי כוכבים בין ישראלים: **מסורות.** מלשינים לשקר (ה) המוסרין ממון מבריהם ביד עובדי כוכבים בנפשן (ו). **לתיאבון.** כשאין להם בשר אבל אינו מופקר להיות איסור והיתר לפניו להנית היתר ולאכול איסור ואם עושין כן זה להכעיס: **מין הוא.** והא תנא ליה ריש מינין. בכמה דברים מצינו מילוק בין מין למומר (ה) כגון (ו) ספר תורה שכתבו מין ישרף והכהן (ה) פרעוש ויתום אין אדם אוכלן לתיאבון: **לעשוה טעמא דאיסורא.** לא להכעיס אלא מתאוה לטעום טעמו לפי שאין ישראל טועמו מעולם: **שאם היתה מעלה בבור.** עשויה בקרקע ויכול לעלות (ג) מגררה והאי לא מעלין דקאמר אין מניחין לעלות קאמר: **דנקיט ליה עילא ואמר.** כלומר אית ליה לאשתמוטי מאיהו ולמימר ליה: **דלא תיחות חיותא דידיה עליה.** דרך מעלה זו ותמות בבור: **בעינא לאעבורי חיותא עליה.** לריך אני להעביר עדר לאני למרעה ולרכי על שפת בור זה וירא אני שלא יפלו: **לאפוקי לשום מורנא.** תולעת שיש לו בערלתו דלא דאסור לרפאותו בתנם דהא אמרן לא מעלין ולא מורידין: **דמלי.** מטה הסכין כדמתרגמינן מטה משפט (ו) מלי דין: **כרות שפכה.** מי שנכרת לו מן הגיד מן העטרה ולמעלה נלד הגוף ושוב אינו מוליד: **רופא.** שיודע למול: **ימול עובד כוכבים** (ה). שאין מילתו לשם עבודת כוכבים שהרי אין דרכם למול את בניהם: **ואל ימול כותי.** שמל לשם דמות יונה שמצאו כתשם הר גריזים ועובדין לה עבודה כדאמר בהכל שוחטין (מולין דף ו.) ומלין את בניהם לשם יונה זו: **כותי ולא עובד כוכבים.** מפני שחשוד על שפיכות דמים:

ברופא

עין משפט נר מצוה

כג א מרי פ"ב מהלכות עבודת כוכבים הל' ח וס"ד מהלכות רוצח ה"י סמג לאוין קנג טוש"ע יו"ד סי' קנח סעיף כ' וטוש"ע חו"מ סי' תכה ס"ק:

כד ב מרי' פ"ח מהל' מילה ומביה הלכה ג סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסי סעיף ג:

כה ג מרי' פ"ד מהלכות רוצח הלכה יג (ופ"ע מהלכות עבודת כוכבים) סמג לאוין קנג טוש"ע ח"מ סימן תכה סעיף ה וטוש"ע י"ד סימן קנח סעיף ח:

כו ד ה מרי' פ"ד מהל' רוצח הלכה י ופ"ח מהלכות אבידה הלכה ב סמג עס וסי' עד טוש"ע ח"מ סימן תכה סעיף ה וסימן רסי סעיף ב:

כז ו מרי' פ"ד מהלכות רוצח הלכה י סמג עס טוש"ע ח"מ סימן תכה סעיף ה וטור ש"ע י"ד סימן קנח סעיף ב:

כח ז מרי' פ"ב מהלכות מילה הלכה ח סמג עשין מת טור וש"ע י"ד סימן רסד סעיף ח:

רבינו חננאל

דתניא העובדי כוכבים והרועים בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין אלו כולן בשכר שרי. ודתאם אבי ראמר המילדת יכולה לומר לעובדת כוכבים דידן דמנהגי שבתא מחללינן עלייהו שבתא דידכון דלא מנהגי שבתא לא מחללינן עלייהו שבתא. כאנוקי אי פנויה היא יכולה למימר בעינא לאינסובי ולא מגלינא נפשאי ואי אשת איש היא יכולה למימר לא מודהמנא באפי בעלי. העובדי כוכבים והרועים נמי יכיל למימר ברי קאי אאיגרא ומסתפינא דלמא בגיל ראנא רהיטנא לאחותיה אי נמי נקיטא לי זימנא לבי דוור כלומר קבע לי זמן השופט שאם לא אבוא יתחוך עלי הדין ואני רץ לומר לו הנה באתי: תני רבי אבהו קמי דר' יוחנן המינין והמסורות והמומרין והאפיקורסין הוי מורידין אבל לא מעלין אמר ליה אני שונה לכל אבידת אחיך לרבות את המומר כי אחיך הוא ואת תנית מורידין סמי מכאן מומר שיש דאפיקורוס רע מן המומר הוא: איתמר (מ"ש) מומר לאכול נבילה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לתיאבון מומר להכעיס מין הוא וחד אמר אפילו להכעיס מומר אלא איזהו מין זה העובד אלילי כוכבים. מיתיבי אכל פרעוש אחד או יתוש אחד הרי זה מומר והא הכא להכעיס הוא וכו' ופשוטה היא: **אמר** מר הוי מורידין ולא מעלין ומקשינן אחותי מחתינן להו אסוקי אצטריך ליה למימר דלא מסקינן. ופריקנן לא נצרכא אלא אם היתה מעלה בבור ויכול לעלות מגררה ואומר לו שלא ירד עליך חיה רעה אני מגררה אי מטל אבן גדולה על פי הבור ואומר לו להעביר בחמותי אני צריך ומחתיה שמא יפלו בבור בלומר והוי באין בעלילות אבל לא הוי הורגין אותם כידים: ת"ר ישראל מל את העובד כוכבים לשום גירות אבל לרפאותו משום מורנא אסור פי' מורנא תולעת כדגרסי' בגמ' דטריפות (דף חס: מורנא פליגי בה

מסורת הש"ס

א) נכ"ל: וכמשומדים, ב) (הוי ליתא בכ"מ), ג) נכ"ל: המשומד, וקן לגלן, ד) הוריות יא., ה) הוי ליתא בכ"מ), ו) (תוס' פ"ג ה"ה), ז) מנחות מב., ח) נכ"ל: אלמתי וכן לגלן, ט) נכ"ל ליתא, י) כנ"ל: כיד גרוס, כ) נכ"ל: למשומד, ל) (גיטין מה:), מ) נכ"ל: המורידין לבכה, נ) (כריס סז.), ס) נכ"ל: אלמתי, ע) נכ"ל: שבנרים, פ) נכ"ל: המשומד, וכן בכל העמוד, צ) (מלאיתא) כ"ק קיט.), ק) נכ"ל ליתא, ר) (מלאיתא כ"ק פא: ובמנהגהרון עב.), ש) נכ"ל: עכשיו, ת) נכ"ל ונסף: עכשיו, א) (המור"ל פל"ח ומנהגותא) מ' משפטים), ב) (כ"ק קיט.), ג) מי' נעובד כוכבים שאתנו לו בתכון פנוחה ויותר נראה לבנים בשנתחיה בלא סכין. רש"ל, ד) נכ"ל: כאותות, ה) ליתא בכ"מ, ו) נכ"ל: עשה לגוי ולא לישראל.

תורה אור השלם

1. וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם: דברים כב ג
2. ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את בריתי תשמר אתה וזרעך אחריך לדרתם: בראשית יז ט

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולא וכו' דבתי' וה"ל לך לשם. עיין לקמן דף סד ע"ב תוס' ד"ה לחיבו וכנר לשוס בהגהות הגאון מהרי"ף ז"ל:

הגהות הב"ח

(א) נב' פליגי ביה רב אחא: (ב) שם אמן על פי הבור מסקה אמר בעינא לעבורי חיותא עליה רבינא אמר לא נצרכא שאם היה סולם: (ג) רש"י ד"ה שאם וכו' לעלות בה מגררה: (ד) תוד"ה אני וכו' וכמו לאתרבי ישראל לאתרבי נמי מומר לתיאבון: (ה) בא"ד ואמרינן נמי בירושלמי: (ו) ד"ה וחד וכו' מאי איכא למימר בהא דקתני ואיזהו מומר אוכל נבילות וטרפות שקצים ורמשים ר"ל: (ז) ד"ה הלא וכו' אף אם אין ידיו: (ח) ד"ה לאפוקי וכו' ולאיה מפרק וכו' עבד ליה:

מוסף רש"י

ולא מורידין. אותן לבור להמית אותן כידים (לעיל יג: סנהדרין נז.). **רופא.** מוכל (מחות מב.). **ואל ימול כותי.** לפי שמל לשם הר גריזים (שם).

רבינו חננאל (המשך)

רב אחא ורבינא: ועובד כוכבים לא ימול את ישראל מפני שחשודין על שפיכות דמים ואפי' אחרים [עומדים] על גביו דזמנין דמצלי ליה לסכיניה ומשוי ליה כרות שפכה דברי ר"מ וחכ"א ביבו לבינו לא ימול אבל מל הוא בזמן שאחרים [עומדים] על גביו ולא חיישינן דלמא מצלי ליה לסכינא ומשוי ליה לינוקא כרות שפכה ומקשי' וסבר ר"מ

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com